

Erasmus+

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА
ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ
ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

СЕГА
Коалиција на младински организации
www.sega.org.mk

ПРОЕКТ: МЛАДИНСКАТА РАБОТА ВО ПРЕВЕНЦИЈА НА НАСИЛЕН ЕКСТРЕМИЗАМ

(2018-3-MK01-KA347-059981)

Документ со препораки

за превенција на насилан екстремизам меѓу младите

Содржина

Вовед.....	стр. 2
Искуствата на СЕГА во превенција на насилен екстремизам.....	стр. 3
Позиција.....	стр. 4
Препораки.....	стр. 6
(1) Превенција на насилен екстремизам преку образовниот процес.....	стр. 6
(2) Улогата на локалните институции во превенција на насилен екстремизам.....	стр. 8
(3) Улогата на граѓанското општество во превенција на насилен екстремизам.....	стр. 10
Благодарност.....	стр. 14

ВОВЕД

Овој „Позициски документ со препораки за превенција на насилен екстремизам меѓу младите“, е финален производ на процесот на структурен дијалог во рамките на проектот „Младинската работа во превенција од насилен екстремизам“. Позицискиот документ содржи преглед на сите препораки кои беа дефинирани од младите и донесувачите на одлуки, а се однесуваат на улогата на образовните институции, локалните институции и граѓанското општество во превенција на насилниот екстремизам меѓу младите. Документот, понатаму, има за цел да им послужи на релевантните засегнати страни во креирање на политики и програми за превенција и справување со насилен екстремизам меѓу младите

Од март до јули 2019 година, Коалиција на младински организации СЕГА го спроведувааше проектот „Младинската работа во превенција од насилен екстремизам“, со поддршка од Национална Агенција за европски образовни програми и мобилност, преку програмата Еразмус+ Клучна Акција 3 (Структурен дијалог).

Целта на овој проект беше да се подигне свеста кај младите и донесувачите на одлуки за процесите и ризиците кои доведуваат до насилен екстремизам и радикализација и нивно поттикнување да се вклучат индивидуално но и взаемно против екстремизмот на национално ниво и во рамките на нивните локални заедници. Специфични цели на проектот: (1) Пронаоѓање на можности за борба против насилниот екстремизам преку поттикнување на младите да станат носители на промени во нивните заедници; (2) Да се истражи концептот на насилен екстремизам меѓу младите.

Во првата фаза на проектот се одржа Национална работилница на тема: „Младинската работа во превенција на насилен екстремизам меѓу младите“ со донесувачите на одлуки на национално и локално ниво и претставници на граѓански организации. Втората фаза вклучи организирање на 10 локални дискусии преку кои беа опфатени вкупно 269 млади (средношколци, студенти, членови на НВОи, и членови на локални младински совети). Додека, третата фаза на проектот обезбеди организирање на тридневна работилница која се одржа во периодот од 13-16 јуни 2019, во Струга. На оваа работилница учество зедаа вкупно 43 учесници (млади на возраст од 18 – 29 години и донесувачи на одлуки на возраст од 25 – 50 години). Настанот овозможи структурен дијалог помеѓу младите и донесувачите на одлуки со цел дефинирање на препораки до клучните институции за превенција и спречување на насилен екстремизам меѓу младите.

ИСКУСТВАТА НА СЕГА ВО ПРЕВЕНЦИЈА НА НАСИЛЕН ЕКСТРЕМИЗАМ

Коалиција на младински организации СЕГА е национална платформа на младински организации со 15 години искуство во развивање и примена на младински политики на локално и национално ниво, ги поврзува и јакне младинските организации со цел активирање на младите и подобрување на условите за нивен личен и професионален развој.

Од 2011, СЕГА континуирано работи на превенција и заштита на различни форми на насилство помеѓу учениците во основните и средните училишта, преку институцијата „Ученик правобранител“ преку која е воспоставена институционална рамка за соработка помеѓу децата и Народниот правобранител задолжен за заштита на правата на децата во Македонија.

Од 2017 година, Коалиција СЕГА активно работи на превенција од радикализација и насилен екстремизам меѓу младите. Во време кога во нашата држава се изготвуваше првата национална Стратегија за превенција и справување од насилен екстремизам, СЕГА беше дел од регионалниот конзорциум¹ во проектот: „Младинската отпорност кон радикален и екстреман начин на однесување“. Проектот се фокусираше на длабинска анализа на насилниот екстремизам, неговите двигатели во регионот на Западен Балкан, со примери од позитивни практики во насока на градење на отпорност, зајакнување на регионот и создавање на солидна основа за регионална соработка во превенција и борба на насилниот екстремизам. Препораките кои беа производ од регионалниот проект беа доставени до Комитетот кој ја изготвуваше Стратегијата во нашата држава.

Освен проектот „Младинската работа во превенција од насилен екстремизам“, СЕГА од јануари 2019 година, го спроведува и проектот “Препознај, превенирај и примени мерки против насилство” чија основна цел е да ги детектира состојбите на насилен екстремизам помеѓу младите во 15 средни училишта во Р. С. Македонија и да делува во нивна превенција преку обука на наставниот кадар и службите за поддршка на учениците.

Коалиција на младински организации СЕГА е формирана во 2004 година и во неа (во моментот) членуваат 27 организации (10 основни и 17 придружни членки). СЕГА е членка во Асоцијацијата на агенции за локална демократија, CIVICUS и ЕУРОДЕСК мрежата.

¹ ФОРУМ МНЕ од Црна Гора, Коалиција на младински организации СЕГА, Р. С. Македонија, ДамаД од Србија, ПРОНИ - Центар за Младинска работа од Босна и Херцеговина, ИДМ Институт за демократија и медијација од Албанија и ФИКЈУ- Форум за граѓански иницијативи од Косово

ПОЗИЦИЈА

Насилен екстремизам и радикализам кај младите

Насилниот екстремизам и радикализација претставуваат негирање на демократијата и на човековите права. За жал, во Европа и пошироко се зголемува бројот на млади луѓе кои стануваат дел од екстремистички движења заради потрага по идентитет и значајно место во општеството. Чувствата на неправда и фрустрација за нивната социјална исклученост се меѓу главните причини кои придонесуваат за ранливоста на младите луѓе и ја зголемуваат нивната подготвеност да се придржуваат на екстремистички, понекогаш насилни групи, кои нудат очигледна социјална сигурност за нив. Со цел земјите во Европа ефикасно да се посветат на елиминирање на радикализацијата и екстремизмот, клучно е да се инвестираат повеќе во превентивните мерки за таргетирање на млади луѓе. Младинската работа често се соочува со предизвикот да одговори на растечкиот екстремизам во Европа.

Младите луѓе се важен фокус во спречувањето на радикализацијата, бидејќи тие **се најранлива група во општество**. Овде треба да земеме во предвид дека „ранливите млади луѓе“ се тешко достапни и пристапни. Граѓанските организации и другите практичари кои работат со млади луѓе во социјални средини треба да бидат вклучени, за да се откријат раните знаци на радикализација и да понудат алтернативи за нивна превенција. Тие исто така можат да бидат во улога на позитивни ментори.

Младинските работници, кои се дел од граѓанските организации, се обучени и искусни во работата со младите на многу проблематични теми (дрога, сексуална експлоатација, коцкање, деликвенција) и можат да ги користат овие вештини за да придонесат кон превенција на радикализација помеѓу младите. Преку градење на позитивни односи, **младинските работници играат важна улога во поддршка на развојот на младите луѓе**. Сепак, младинските работници понекогаш немаат ефективни алатки и стратегии за самостојно справување со екстремизмот и насилната радикализација во нивната секојдневна практика.

Во оваа област Р. С. Македонија подготви **Национална стратегија за спречување на насилен екстремизам**² (2018-2022), а исто така воспостави **Национален комитет за спречување на насилен екстремизам**. Но сепак, без сомнение, младите се најмногу погодени од насилен екстремизам и насилната радикализација.

Со цел да се утврдат познавањата на младите за поимите на насилен екстремизам и радикализам, видови на насилен екстремизам, факторите и причините за вклучување на

² Влада на Р. С. Македонија, февруари 2018 година, [Национална стратегија за спречување на насилен екстремизам](#) (последно пристапено на 31 јули 2019 година)

млади во насилен екстремизам и општо за културата на насилен екстремизам, Коалиција СЕГА во рамки на проектот организираше **10 локални дискусии** со вкупно **269 млади** (средношколци, студенти, членови на НВОи, и членови на локални младински совети).

Преку локалните дискусии, **младите** дискутираа за значењето на поимите на насилен екстремизам и радикализам, факторите кои влијаат како и причините поради кои младите се вклучуваат во насилен екстремизам. Генерално, повеќе од половината од учесниците на локалните дискусии се изјасниле дека живеат во средина која е мирна и безбедна, меѓутоа **сметаат дека постојат групи на здружување на млади кои се однесуваат насилно**. Најзастапени **фактори** се ориентираноста кон политички партии, верска припадност, навивачки групи, поделби по средината на живеење, проблем со егото и агресија кај младите. Повеќето сметаат дека и многу често економската моќ или немоќ и исклучувањето од друштво е причина за насилно однесување меѓу младите. Учесниците на локалните дискусии даваа свои препораки и размислувања за намалување на насилството меѓу младите кое би водело до насилен екстремизам.

Препораките и размислувањата произлезени од локалните дискусии беа основа за работата на Националната Работилница на која се дефинираа Препораки за превенција на насилен екстремизам меѓу младите. На тридневната национална работилница, **43 претставници на институции, младински организации и млади** преку методот на структурен дијалог дефинираа препораки до клучните институции за превенција и спречување на насилен екстремизам меѓу младите.

Во овој документ се содржани препораките за превенција на насилен екстремизам меѓу младите, кои се однесуваат на:

- (1) Превенција на насилен екстремизам преку образовниот процес
- (2) Улогата на локалните институции во превенција на насилен екстремизам
- (3) Улогата на граѓанското општество во превенција на насилен екстремизам

ПРЕПОРАКИ

Во согласност со позицијата утврдена со овој документ, учесниците на Националната работилница ги дефинираа следните препораки, насочени кон сите субјекти кои ги вклучуваат младите во своите активности, програми и политики:

1. Превенција на насилен екстремизам преку образовниот процес

Министерството за образование и наука треба да:

- ✓ Креира различни програми за превенција во образовните институции наменети за млади од 10 – 14 годишна возраст во основното образование; млади 14 – 18 год. во средно образование, 18 – 25 год. која ќе опфаќа студенти на факултетите, и програма за млади баратели на работа;
- ✓ Креира посебни програми за работа со и поддршка на родители на ученици кои се под некаков ризик (социјален, економски итн.);
- ✓ Развие и спроведува посебна програма за градење на капацитетите на училишниот колектив, која ќе содржи континуирани обуки и континуирано надоградување на вештини и знаења за превенција и препознавање на знаци и појави на насилен екстремизам во училиштето. Програмите треба да бидат спроведувани поеднакво на ниво на цела територија (градски и рурални средини) и да ги опфаќа сите етнички групи.

Препораки до образовните институции

Препораките се наменети за училиштата и родителите:

(1) Училиштата треба да:

- ✓ Планираат и спроведуваат годишни програми за превенција од насилен екстремизам помеѓу учениците. Овие програми треба да ги опфатат сите ученици (без оглед на нивната ранливост), родителите и наставниците. Активностите треба да вклучуваат: работилници, дебати и дискусии; Обуки на темата со неформални методи на учење наменети за деца, родители и наставници; Кампови (мултикултурни) зимски и летни; искористување на можности за учество во натпревари; организирање на Инфо денови (креирање и споделување на промотивен материјал за превенција на насилен екстремизам) и сл.;

- ✓ Негуваат поинтензивна соработка и да обезбедат поддршка од: полициски сектор, градоначалник, граѓански организации, образовен сектор, центри за социјална работа, месни заедници, верски заедници;
- ✓ Користат он-лајн алатки за промовирање на позитивен наратив. Како: интернет страници со ненасилна содржина; Социјални мрежи (промоција на содржини за превенција на насилен екстремизам на официјалните страни и групи на социјалните мрежи од училиштето/класови/одделенија); YouTube (платени /спонзорирани реклами со пораки за позитивни пораки за превенција на насилен екстремизам на видеа кои се од интерес за учениците/младите); Учество во и организирање на вебинари за превенција на насилен екстремизам со ученици/родители/наставен кадар; Веб блокади – ограничување на пристап до содржини/веб страни со насилна содржина во училиштата; Креирање на игри; Онлајн анкети; Радио емисии/програми; Тв серии и Интернет форуми;

(2) Наставниците треба да:

- ✓ Одржуваат (додатни) часови на кои ќе ја интегрираат темата насилен екстремизам, да организираат работилници, дебати и дискусии на оваа тема. Наставниците се тие кои можат да поттикнуваат мирољубивост, дружељубивост и ненасилство помеѓу учениците;
- ✓ Применуваат воспитно-педагошки методи за превенција на насилно однесување кај учениците;

(3) Стручните служби треба да:

- ✓ Искористуваат но и да креираат можности за споделување на искуства и практики со други училишта;
- ✓ Креираат програма со индивидуален пристап за учениците под ризик, која ќе вклучува и редовни средби со нивните родители. Континуирана следење на напредокот и евалуација на децата кои покажале знаци на радикализација и насилен екстремизам;
- ✓ Континуирано и интензивно работи на развивање на емоционалната интелигенција и критичко мислење кај учениците од училиштето, со цел намалување на ризикот од манипулација како и намалување на нивната ранливост;

(4) Класните раководители треба да:

- ✓ Работат на промена на наративот преку континуирана промоција на позитивни пораки помеѓу учениците во класот и поттикнување на нивното активно учество и критичко размислување;
- ✓ Иницираат редовни состаноци со родители заедно со ученици за дискусија на темата;
- ✓ Ја зголемат продуктивноста на класниот час во градење на отпорноста на учениците кон насилниот екстремизам преку работилници и отворени дискусии, споделување на информативни материјали со учениците во класот и сл.;
- ✓ Зајакнат соработката и комуникацијата со стручната служба;
- ✓ Користат онлајн алатки (како заеднички facebook групи) за спречување на говор на омраза, споделување на корисни содржини во насока на зајакнување на отпорноста кај учениците кон заканите кои доаѓаат од социјални мрежи;
- ✓ Активно да вложуваат во градење на личните капацитети во областа преку искористување на можностите за неформална надоградба од граѓанскиот сектор;
- ✓ Градат пријателски однос со учениците на индивидуално ниво, со цел зајакнување на меѓусебната доверба;

(5) Родителите треба да:

- ✓ Влијаат на поттикнување на волонтеризмот и младински активизам кај своите деца;
- ✓ Ја зголемат контролата врз содржините до кои децата имаат пристап на интернет;
- ✓ Имаат поголема вклученост во образовните институции и влијание преку Советот на родители;
- ✓ Комуницираат редовно со класните раководители, особено за промените во однесувањето кај своето дете;
- ✓ Имаат пристап до информации од образовната институција за потребите на следење и оценка на развојот на учениците;
- ✓ Учествуваат на работилници и обуки наменети за родители за превенција и справување со насилен екстремизам како и за правилен развој на децата.

2. Улогата на локалните институции во превенција на насилен екстремизам

Единицата на Локалната самоуправа треба да:

- ✓ Развие Локална Стратегија за спечување на насилен екстремизам, и редовно да усвојува Акциски планови за спроведување на Стратегијата за кои ќе издвојува соодветни средства од Буџетот на Локалната Самоуправа;
- ✓ Овозможи услови за воспоставување и функционирање на локален механизам за упатување согласно Националната Стратегија за спречување насилен екстремизам;
- ✓ Иницира и независно води континуирана кампања за превенција и спречување на насилен екстремизам;
- ✓ Воспоставува и одржува континуирана и позитивна комуникација со Центарот за социјални работи, здравствените установи и подрачните единици на Министерството за внатрешни работи (СВР и ПС) во однос на случаите кои укажуваат на насилен екстремизам и/или радикализација;
- ✓ Зајакне соработката со граѓанското општество во градење на отпорноста на граѓаните, особено младите, за насилен екстремизам; истовремено да ги поттикнува и поддржува граѓанските организации да бидат носители на позитивните промени во заедницата во градење на отпорноста кај граѓаните.

Меѓуопштинскиот Центар за социјална работа треба да:

- ✓ Воспостави процедури за постапување и работа со лица кои укажуваат кон рани знаци на насилен екстремизам;
- ✓ Континуирано прибира и анализира нови информации од терен за идентификување на лица со рани знаци на насилен екстремизам;
- ✓ Гради и одржува континуирана соработка и комуникација со останатите клучни институции како дел од локалните тимови за превенција на насилен екстремизам;
- ✓ Вклучува и/или организира едукативни презентации во средните и основните училишта прилагодени за возрасната граница на слушателите;
- ✓ Изготвува и применува индивидуални планови за работа со лицата кои имаат рани знаци на насилен екстремизам, и го следи и оценува нивниот напредок преку средби со лицето, и членови на неговото потесно семејство и опкружување.

Здравствените установи треба да:

- ✓ Искористуваат можности за градење на капацитетите на здравствените работници (пред се матичните лекари) за препознавање на рани знаци на насилен екстремизам и превенција од истиот;
- ✓ Воведат и применуваат редовни бесплатни физички и психо-социјални прегледи;
- ✓ Овозможат бесплатна здравствена, психолошка и психијатриска поддршка на лицата кои покажале знаци на насилен екстремизам и радикализација.

Министерството за внатрешни работи преку своите единици на локално ниво – СВР и ПС, треба да:

- ✓ Ги идентификува групите и индивидуите кои промовираат екстремистички и радикални идеологии, преку своите служби;
- ✓ Соработува со локалните актери кои делуваат на полето на превенција и справување со насилен екстремизам;
- ✓ Соработува со образовните институции, за едукација на младите за реалните закани и како да се заштитат од влијанијата на радикалните и екстремистичките групи;
- ✓ Ги следи и анализира јавните облици и фактори за насилен екстремизам и врз основа на тоа предлага мерки и активности за превенција и справување;
- ✓ Дава активен придонес во превенција и справување со насилен екстремизам и радикализација преку организација на: онлајн вебинари за превенција; креирање на официјална мобилна апликација каде може да се пријави насилен екстремизам; изработка на едукативни YouTube видеа; онлајн кампања за превенција на насилен екстремизам (најпрво воспоставена на национално ниво, а потоа интерпретирана и на локално ниво);
- ✓ Учествува во активности на другите клучни актери на претходна покана.

3. Улогата на граѓанското општество во превенција на насилен екстремизам

Граѓанските организации треба да:

- ✓ Имаат активна улога во спроведувањето на Акциониот план од Националната стратегија за спречување на насилен екстремизам;
- ✓ Спроведуваат Информативни и едукативни кампањи на локално и национално ниво за информирање на граѓаните за превенција и рано препознавање на знаци кои укажуваат на насилен екстремизам и/или радикализација меѓу младите;
- ✓ Се застапуваат континуирано за потребите на граѓаните кај локалните и националните донесувачи на одлуки;
- ✓ Создаваат услови за дијалог и инклузија во општеството на маргинализираните групи и ранливите категории, вклучувајќи ги и лицата под ризик да станат дел од екстремистички движења;
- ✓ Ја градат отпорноста кај младите во соработка со институциите (особено училиштата), преку примена на неформалното образование во развојот на критичко размислување кај младите. Го поттикнуваат младинскиот активизам и волонтерството меѓу младите за градење на нивната емоционална интелигенција;
- ✓ Придонесуваат во градењето на капацитетите на клучните актери за превенција на насилниот екстремизам;
- ✓ Имаат клучна улога во следење и оценка на спроведувањето на мерките за превенција и справување со насилен екстремизам на локално и национално ниво;
- ✓ Иницираат и негуваат континуирана соработка со клучните институции (училишта, полиција, локална самоуправа, центри за социјална работа, здравствени установи) кои спроведуваат програми за превенција и справување со насилниот екстремизам;
- ✓ Придонесуваат во идентификување на факторите за појава на насилен екстремизам и радикализација преку истражувања и анализи, и учествуваат во креирање на програми и политики за превенција и справување;
- ✓ Нудат точни, навремени и веродостојни информации за можностите за личен и професионален развој на младите;

- ✓ Активно користат онлајн алатки (веб страни, вебинари, социјални мрежи, едукативни игри, мобилни апликации, е-весници и сл.) во активностите за превенција и заштита од реалните закани од екстремистичките и радикалните групи присутни во заедницата но и во виртуелниот свет;
- ✓ Работат на креирање на позитивен наратив, преку промоција на позитивни пораки за соживот, толеранција, недискриминација и спречување на говор на омраза.

Спортските клубови треба да:

- ✓ Промовираат етички и морални вредности меѓу младите преку континуирано учество и организација на хуманитарни, еколошки, едукативни акции;
- ✓ Остваруваат континуирана соработка со другите спортски клубови во развивање и примена на програми за промоција за толеранција, фер-плеј и ненасилна комуникација помеѓу своите членови и навивачки групи;
- ✓ Позитивно влијаат врз креирање на јавното мислење, во насока на намалување на предрасудите помеѓу младите;
- ✓ Имаат активни веб страни со забрана за постирање на дискриминирачки содржини и забрана за поттикнување говор на омраза меѓу младите и членовите, преку кои освен информации за клубот ќе се споделуваат и позитивни пораки до своите поддржувачи и навивачки групи.

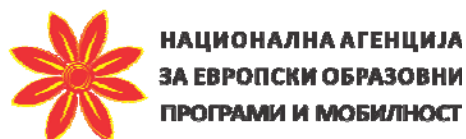
Младите треба да:

- ✓ Бидат проактивни во локалната заедница, активно да се вклучуваат во општеството преку актерите на граѓанското општество и волонтерство;
- ✓ Се информираат за своите права како и за предностите од формирање и здружување во неформални групи и здруженија на граѓани со цел промовирање и застапување на своите потреби;
- ✓ Применуваат и се застапуваат за поголемо учество на младите во процесите на донесување на одлуки и креирање на политики во образовните институции (ученички и студентски парламенти), локалната самоуправа (совети на млади) и младинските организации;
- ✓ Учествуваат на обуки, работилници и семинари, особено за примена на методот на Врсничка едукација, и се едуцираат како да се заштитат но и како можат да придонесат во превенција и рана детекција на знаци на насилан екстремизам;

- ✓ Активно учествуваат во училишни секции, клубови, работилници за информирање и размена на искуства;
- ✓ Работат на развивање на сопствено критичко размислување и емоционална интелигенција преку воннаставни активности и активности организирани од граѓански организации;
- ✓ Јавно се застапуваат за своите потреби и ги изразуваат своите ставови преку социјалните мрежи притоа да промовираат недискриминација, толеранција, соживот и почитување;
- ✓ Реагираат кај образовните институции, родителите или граѓанските организации, на појавите на групи кои промовираат екстремистички и радикални идеологии, како и на појава на рани знаци на екстремно однесување кај нивни врстници.

Верските заедници треба да:

- ✓ Придонесуваат и директно се вклучуваат во Програмите за ресоцијализација на поранешни странски борци;
- ✓ Креираат програми во соработка со невладиниот сектор за подигање на свеста и промоција на етичките и моралните вредности;
- ✓ Се присутни во јавноста на важни настани, преку излагања, постапки, дела или директен контакт со следбеници да влијаат во насока на почитување, солидарност, поддршка, како и соработка помеѓу различни верски заедници;
- ✓ Создаваат услови во кои следбениците на верата ќе се чувствуваат безбедно, прифатено, почитувано, наспроти осаменост и недоверба;
- ✓ Алармираат за појава на структури кои промовираат екстремистички и радикални идеологии и регрутираат членови. Во оваа насока активно соработуваат со останатите институции во локалниот механизам за упатување со цел превенција и спречување на насилан екстремизам;
- ✓ Учествуваат во креирање и спроведување на локални стратегии и планови за спречување на насилан екстремизам. Во таа насока организираат активности за млади за промоција на позитивни вредности;
- ✓ Имаат свои веб страни (со информации за контакт – со цел поголема достапност) каде промовираат позитивни пораки за ненасилство, толеранција и почитување на различностите.

БЛАГОДАРНОСТ

Им се заблагодаруваме на сите млади и претставници на локални и национални институции за посветеното време, поддршка и активно учество во процесот на имплементација на активностите од проектот „Младинската работа во превенција од насилен екстремизам“, како и за значајниот придонес во развивањето на препораките за превенција на насилен екстремизам меѓу младите, кои се презентирани во овој документ.

Искрено се надеваме дека Вашата улога ќе продолжи и во процесот на застапување за овие препраки да најдат практична примена во институциите и во зголемување на отпорноста на младите кон насилниот екстремизам и радикализација.

Со почит,
Коалиција на младински организации СЕГА

Цар Самоил, 18
7500 Прилеп

+389 48 429 390

www.sega.org.mk

sega@sega.org.mk